

Цей інформаційний бюлетень містить загальний огляд даних Раунду 6 Оцінки умов повернення (CoRA), проведеного в листопаді – грудні 2023 року в 498 населених пунктах 68 громад 23 областей. Щоб отримати повну версію звіту з операційним набором даних, просимо звертатися за адресою: DTMUkraine@iom.int.¹

КОНТЕКСТ

Станом на 27 грудня 2023 року приблизно 3 689 000 осіб залишаються внутрішньо переміщеними особами в межах України, а за оцінками УВКБ ООН^{2,3} – 5 974 800 переміщених осіб перебуває за кордоном. За оцінками МОМ 4 445 000 осіб після періоду переміщення повернулись на місця постійного проживання в Україні, з них 26 відсотків повернулись з-за кордону.⁴

Маючи на меті забезпечення інформацією, потрібною для цільового втручання, спрямованого на зменшення уразливостей, що виникають з поганих структурних і соціальних умов у районах повернення, Оцінка умов повернення (CoRA) надає докладні дані про те, де відбуваються повернення, у чому полягають найбільші уразливості тих, хто повернувся, та про їх причини.

Охоплення раунду 6 Оцінки умов повернення

23 області	69 районів	168 громад	498 населених пунктів
---------------	---------------	---------------	-----------------------------

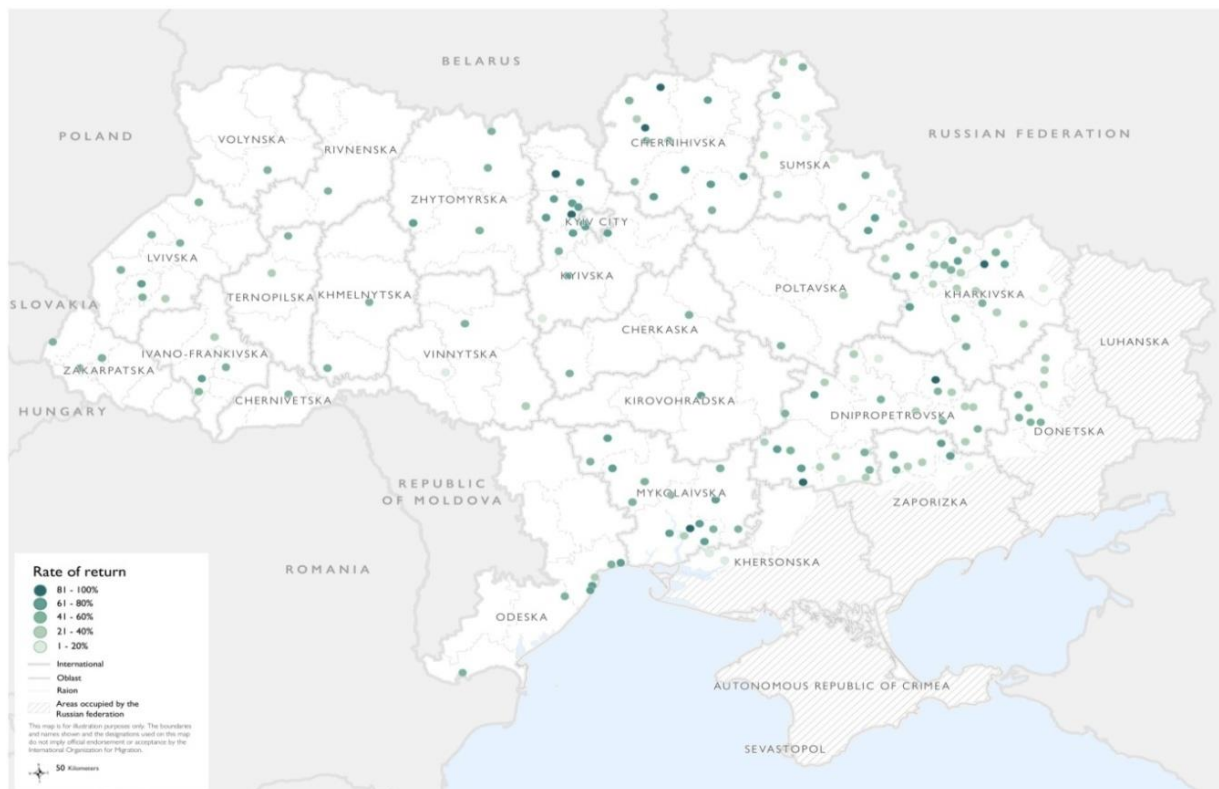
Дані на рівні громад та населених пунктів можна отримати за запитом на адресу DTMUkraine@iom.int.

ПОВЕРНЕННЯ ДО ТЯЖКИХ УМОВ

У 36% оцінених населених пунктів (177 з 498) більше половини тих, хто був переміщений після повномасштабного вторгнення в лютому 2022 року, повернулись з місць переміщення (рівень повернення щонайменше 50%). 13% осіб, які повернулись, проживали в населених пунктах, де зафіксована висока тяжкість умов життя за одним або кількома чинниками. Це стосується 564 000 осіб, які живуть в дуже тяжких умовах у 18% оцінених місць повернення (90 із 498).

Найбільше населених пунктів з тяжкими умовами проживання знаходились в Харківській та Сумській областях, на них припадає 23% та 17% з 90 населених пунктів з тяжкими умовами. Жителі п'яти населених пунктів зіткнулися з особливо тяжкими умовами за щонайменше трьома чинниками: Вищитарасівка (Дніпропетровська область, 1 600 осіб, які повернулися), Рижівка (Сумська область, 62 особи, які повернулися), Вовчанськ та Олександрівка (Харківська область, 2 600 і 160 осіб), Гуляйполе (Запорізька область, 2 580 осіб, які повернулися). У найбільшій кількості населених пунктів були зареєстровані чинники середньої або високої тяжкості: громадське життя (57%), забезпечення засобами до існування (53%) і руйнування житла (53%). Кожен із цих чинників відіграє важливу роль у можливості повернення та сталої реінтеграції.

Карта 1: Відсоток повернень у громадах, оцінених в ході Раунду 6 Оцінки умов повернення

¹ Дані, які містяться у повній версії звіту та операційному наборі даних, класифікуються як "інформація обмеженого доступу" відповідно до Протоколу обміну інформацією Офісу координатора системи ООН в Україні.

² Міжнародна організація міграції (МОМ), [Звіт про внутрішні переміщення \(грудень 2023 року\)](#).

³ [УВКБ ООН](#).

⁴ Міжнародна організація міграції (МОМ), [Звіт про повернення \(грудень 2023 року\)](#).

КЛЮЧОВІ ВИСНОВКИ– ЧИННИКИ ТЯЖКОСТІ

ЗАСОБИ ДО ІСНУВАННЯ

- Можливості забезпечення засобами до існування та покращення умов працевлаштування є **важливим чинником повернення**: більше половини раніше переміщеного населення повернулось до місць постійного проживання в 40% населених пунктів, де умови життя за чинником забезпечення засобами до існування оцінені як умови низької тяжкості, тобто сільськогосподарська діяльність відновилося до довоєнного рівня, більшість жителів змогли знайти роботу і відкриті більшість крамниць.
- До 90% оцінених населених пунктів з **дуже тяжкими умовами існування**, де не відновились сільсько-господарська діяльність, роботу змогли знайти небагато жителів і відкрито лише кілька крамниць, повернулось менше 40% раніше переміщеного населення.
- Ключові інформанти (КІ) повідомили про **більш тяжкі умови існування** в 16 населених пунктах, половина з яких розташована у Дніпропетровській та Чернігівській областях.
- **Можливість придбати основні продовольчі та непродовольчі товари** залишається актуальною проблемою в місцях повернення. КІ у 25% досліджених населених пунктах повідомили, що більшість купують менше основних товарів або товари нижчої якості.

РУЙНУВАННЯ ЖИТЛА

- Руїнування житла як чинник **високої тяжкості** виявлене в 26 населених пунктах, 54% яких зазнали **ракетних ударів, обстрілів або інших атак з великої відстані** протягом місяця, що передувало збору даних.
- До 14% осіб, які повернулись, проживали в населених пунктах, де було **серйозно пошкоджено або зруйновано війною понад 40% житлової інфраструктури** (приблизно 631 000 осіб у 59 населених пунктах). Це означає зниження на 6 процентних пунктів (п.п.) порівняно з попереднім раундом.
- Повернення були зареєстровані в населених пунктах із **значними пошкодженнями житлових будинків**. Серед 59 населених пунктів, де було серйозно пошкоджено/ зруйновано більше половини будинків, у 39% повідомили про високий рівень повернення (60-100%).
- Порівняно з Раундом 5, **пошкодження житлових будинків збільшилось у п'яти населених пунктах** (2% оцінених), які розташовані в Харківській, Кіровоградській, Київській, Одеській та Тернопільській областях. Атаки з далекої відстані та падіння уламків завдали поверхневих або обмежених пошкоджень у Тернополі, Києві та Кропивницькому; в Одесі та Вовчанці активізація дальніх атак завдала більш значних збитків.
- У 16 населених пунктах (6% від оцінених населених пунктів, де пошкоджено житлові будинки) **пошкоджені будинки не відбудовували і не ремонтували**. Близько половини (44%) з них розташовані в Харківській області.

КОМУНАЛЬНІ ТА ДЕРЖАВНІ ПОСЛУГИ

- До 57% осіб, які повернулись, проживали в населених пунктах, де, за словами ключових інформантів, **була пошкоджена інфраструктура електропостачання** (1 433 000 осіб в 90 населених пунктах).

- До 41% осіб, які повернулись, проживали в населених пунктах, де, **за повідомленнями, була пошкоджена інфраструктура водопостачання** (1 040 000 осіб у 63 населених пунктах).

ГРОМАДСЬКЕ ЖИТТЯ

- У 25 оцінених населених пунктах КІ повідомили, що **мешканці залишали свої будинки лише у разі необхідності, а вулиці здебільшого порожні**. Половина таких населених пунктів була в Дніпропетровській області.
- КІ в 16 населених пунктах (8% від оцінених в обох раундах), розташованих в Івано-Франківській, Тернопільській, Харківській, Херсонській, Одеській та Львівській областях, повідомили про **більші обмеження у повсякденному житті та обмеження свободи пересування** порівняно з Раундом 5, за повідомленнями, внаслідок інтенсифікації дальніх атак і почастішання сирен повітряної тривоги. КІ в 10 населених пунктах (5% від оцінених в обох раундах), розташованих в Івано-Франківській, Тернопільській, Миколаївській, Київській та Одеській областях, більшість з яких також зафіксували більш обмежене повсякденне життя, відзначили **зниження соціальної згуртованості** в громадах осіб, які повертаються, що пояснюється уявними відмінностями у розподілі гуманітарної та соціальної допомоги, дедалі складнішими економічними умовами, розпорядженнями про мобілізацію та зростанням тривоги у зв'язку із все більшою незахищеністю.

БЕЗПЕКА ТА ЗАХИСТ

- За оцінками, у 47 населених пунктах (9% оцінених), де проживало приблизно 260 000 осіб, які повернулись, зафіксована висока тяжкість умов життя за чинником «безпека та захист». Порівняно з Раундом 5, КІ в 31 оцінюваному населеному пункті (14% від оцінених в обох раундах), де проживало приблизно 455 000 осіб, які повернулись (18% тих, хто повернувся), повідомили про **погіршення ситуації з безпекою**. Ці населені пункти розташовані переважно в Київській, Запорізькій, Дніпропетровській, Миколаївській та Івано-Франківській областях, причому КІ відзначили збільшення частоти дальніх атак, а також зростаюче занепокоєння присутністю збройних сил як факторів погіршення ситуації.
- **Обмежена безпека та захист в населених пунктах, куди повертаються жителі, може стримувати повернення**. Майже в половині населених пунктів із високим рівнем небезпеки (20 із 47) повернулось менше 20% переміщеного населення. Більшість таких населених пунктів розташовані в Сумській (15%) та Харківській (13%) областях.
- До 21% осіб, які повернулись, проживали в населених пунктах, де, за словами КІ, жителі знали про наявність **мін та/або боєприпасів, що не вибухнули** (приблизно 473 000 осіб, які повернулись, у 93 населених пунктах). Активні зусилля з розмінування зафіксовані у 68% оцінених населених пунктів, де повідомлялось про наявність мін або боєприпасів, що не вибухнули.

МЕТОДОЛОГІЯ

Щоб отримати докладні та застосовні на практиці дані про умови і сталість процесу повернення в Україні, в Оцінці умов повернення (CoRA) використана методологія багатосекторального оцінювання на рівні населених пунктів (MSLA), яка реалізується за участю ключових інформантів (КІ) з органів влади населеного пункту, міста або району. Кожен раунд оцінки триває два місяці. Раунд 6 охопив період з 1 листопада по 31 грудня 2023 року. Дані були зібрані фахівцями зі збору даних шляхом структурованих особистих або телефонних інтерв'ю з одним чи кількома КІ в місцевих органах влади – за винятком Дніпропетровської області, де проводились інтерв'ю з ключовими інформантами, що не входили до органів місцевого самоврядування, щоб отримати уявлення про основну територію повернення, незважаючи на труднощі з отриманням доступу до регіональних органів влади.

Щоб охопити різноманіття умов, які можуть скластись у громаді, було сформовано цілеспрямовану вибірку населених пунктів на основі критеріїв чисельності переміщеного та непереміщеного населення і наявності основної інфраструктури. В містах КІ визначали для кожного району міста. Після проведення оцінки громади, її включали для повторної оцінки в кожному наступному раунді, щоб зрозуміти, як мобільність і умови повернення змінюються з плином часу. КІ просили оцінити частку осіб, які були переміщені з населеного пункту і згодом повернулись, у відсотковому діапазоні (наприклад, 41-60%).⁵

Дані про чисельність населення на рівні населеного пункту проходили перехресну перевірку та співвідносились із даними, зібраними МОМ в ході Оцінки мобільності та потреб (MaNA), щоб забезпечити гармонізацію та точність даних про чисельність в оцінках МОМ. Усі дані про чисельність населення на рівні громади та області, а також показники повернення, представлені в CoRA, взяті з Раунду 4 MaNA (грудень 2023 року). Дані про чисельність населення на національному рівні отримані з Раунду 5 Опитування загального населення МОМ (грудень 2023 року). Дані про довоєнну чисельність населення на рівні громад отримані в Державній службі статистики України (ДССУ).

Критерії, використані для оцінки умов повернення, ґрунтуються на системі показників Міжнародних рекомендацій щодо статистики ВПО (IRIS) і Рамкової програми МПК (IASC) щодо пошуку довгострокових рішень та адаптовані для створення перебіку критичних або мінімальних умов, необхідних для того, щоб повернення було довгостроковим рішенням для переміщених осіб. Вибрані показники поділені на 5 тематичних груп, або «чинників» тяжкості умов життя (табл. 1).

ОЦІНКА ТЯЖКОСТІ

Кожному секторальному показнику присвоюється «оцінка тяжкості», тобто відносна оцінка повідомленої відсутності критичних фізичних і соціальних умов, які сприяли б сталій реінтеграції. Наприклад, для відповіді на запитання: «Що з наведеного далі найкраще описує нормальне громадське життя в цьому населеному пункті на даний момент?», КІ обирають один із трьох варіантів відповіді:

Таблиця 1: Список обраних показників структурних та соціальних умов

ЧИННИКИ	ПОКАЗНИКИ
 <p>Засоби до існування</p>	<ul style="list-style-type: none"> Відновлення сільськогосподарської діяльності (де це доцільно) Відновлення роботи великих підприємств і промисловості (де це доцільно) Відновлення державного сектора Відновлення роботи малих підприємств, крамниць та ринків Можливість працевлаштування Зниження якості та кількості основних непродовольчих і продовольчих товарів, які використовують домогосподарства.
 <p>Комунальні та державні послуги</p>	<ul style="list-style-type: none"> Доступ до регулярних державних послуг Доступ до кримінальних, правових та судових установ Доступ до освіти Доступ до медичних послуг Перебої у постачанні електроенергії Перебої у постачанні води
 <p>Руйнування житла</p>	<ul style="list-style-type: none"> Пошкодження або руйнування житла Відбудова і ремонт пошкодженого або зниженого житла
 <p>Безпека і захист</p>	<ul style="list-style-type: none"> Наявність боєприпасів, що не вибухнули або мін Ініціативи з розмінування (за необхідності) Занепокоєння присутністю військових та воєнними діями Нанесення ракетних ударів, обстрілів або інші атаки з великої відстані
 <p>Громадське життя</p>	<ul style="list-style-type: none"> Напруженість у громаді у зв'язку з переміщенням або соціальною допомогою Якість повсякденного громадського життя

- На вулицях багато мешканців, які займаються повсякденною діяльністю, і відчувається спокій (**низька тяжкість**)
- На вулицях багато мешканців, які займаються повсякденною діяльністю, але відчувається напруга (**середня тяжкість**)
- Мешканці залишають свої домівки лише у разі необхідності, вулиці малолюдні (**висока тяжкість**)

Щоб отримати оцінку тяжкості за кожним чинником для кожного оціненого населеного пункту, обчислюють просте середнє оцінки тяжкості за кожним показником. Оцінки тяжкості для всіх оцінюваних населених пунктів у громаді усереднюють та зважують на довоєнну чисельність населення.

Дані на рівні громад та населених пунктів можна отримати за запитом на адресу DTMUkraine@iom.int.

⁵ У зв'язку з відсутністю єдиної або офіційної системи реєстрації повернення переміщених осіб (з місць внутрішнього переміщення, а також спонтанного повернення з-за кордону), рівень повернення представлений у цьому звіті як відсоток тих, хто повернувся після переміщення щонайменше на два тижні, від розрахункової кількості населення, переміщеного з певного населеного пункту.

 IOM | GLOBAL DATA INSTITUTE
UN MIGRATION | **DISPLACEMENT
TRACKING MATRIX**

ПРЕДСТАВНИЦТВО МОМ В УКРАЇНІ

Думки, висловлені в цьому звіті, належать авторам і не обов'язково відображають погляди Міжнародної організації з міграції (МОМ). Інформація, що міститься в цьому звіті, призначена лише для загального ознайомлення. Використані у звіті позначення та подання матеріалу не є вираженням думки МОМ щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста чи області, або щодо їхніх органів влади, адміністративних меж чи кордонів. Усі карти в цьому звіті призначені лише для ілюстрації. Показані на картах межі, назви та позначення не означають їх офіційного схвалення чи визнання з боку Міжнародної організації з міграції. Жодна частина цієї публікації не може бути відтворена, збережена чи передана у будь-якій формі чи будь-яким способом - електронним, механічним, шляхом фотокопіювання, запису чи інакше без попереднього письмового дозволу видавця.

©2024 Міжнародна організація з міграції (МОМ) Всі права застережені.

